

A külső keret tágításával párhuzamosan folyt az egyes tárakban az intenzív muzeális munka. Ennek hatályosabbá és szakszerűbbé tétele végett a korábban inkább ötletszerűen és heterogén gyűjtemények egybevonásával létesült osztályokat racionálisan újra csoportosítottuk és ennek rendjén a specializálás terén némileg továbbmentünk, úgy, hogy történetileg vagy tárgyilag jobban kikerekített csoportok keletkeztek. A tárakban folyó belső munka az állandó kiállítások átrendezésén és a katalógusok újjászervezésén kívül főképp a kiadványok tudományos értékében tükröződik. Ezért az újjászervezett Nemzeti Múzeum a legnagyobb súlyt helyezi arra, hogy folyóiratai és sorozatos kiadványai: a Magyar Könyvszemle, az *Archaeologia Hungarica*, a természettárak Annalese és a Néprajzi Értesítő, ezenfelül önálló publikációi gazdag és szakszerű tartalommal jelenjenek meg. Vásárlások és adományok révén a muzeális anyag a lefolyt nyolc évben is szépen gyarapodott, amiről a Nemzeti Múzeum az új szerzemények kiállításával a nagyközönség előtt is beszámolt. De a történelmi irányú múzeumok gyarapításának a vásárlásoknál is szakszerűbb és tudományosabb módját az ásatások alkotják, amelyeket különösen a praehistorica, a római és a népvándorlási kor lelőhelyein folytattunk, mert e részben hazánk területe, a keleti és nyugati kultúrának mesgyéjén, egész Európában az egyik legfontosabb lelhely és munkatér.

A Szépművészeti Múzeum fejlődésében a most lezárult időkorben legkiemelkedőbb esemény egy fiókintézmény: az Új Magyar Képtár szervezése volt. Az európai múzeumpolitikában szokásos, hogy az eleven művészetet a már művészettörténetivé vált anyagtól különválasztják és az előbbi termékeit külön épületben állítják fel. Így járnak el különösen a franciák a Louvre és a Palais du Luxembourg gyűjteményeinek felosztásánál. Az elsőt inkább a történelem, az utóbbit az élet atmoszférája hatja át. Minthogy a Szépművészeti Múzeum anyagában egyébként is helyszűke mutatkozott, a Gyűjtemény-egyetem az új magyar képtár céljaira megszerezte a régi Múcsarnoknak Andrassy-úti palotáját, amely akként szabadult fel, hogy az ott elhelyezkedett pedagógiai tanszermúzeumot az intézményredukció során meg-

szüntettük. Ezzel voltaképen egy új magyar múzeum létesült, amelyben a külföldiek összefoglalva láthatják élő művészetünk különféle irányait.

Múzeumpolitikánkban az a gondolat vezetett bennünket, hogy az erőket ne forgácsoljuk szét, ne másod- vagy épen harmadrangú anyaggal gyarapítsuk gyűjteményeinket, ami a szemlélő érdeklődését alig kelti föl, hanem esetleg több év hitelét is egyesítve, bár ritkán, de elsőrendű muzeális tárgyak megszerzésére koncentráljuk szerényebb anyagi eszközeinket. Így vált lehetővé az antik gyűjtemény számára a három alakos attikai síremléknek megvétele, továbbá a régi képtár részére a holland Pieter de Hooch *Olvasó nőjének*, meg a német Jörg Breu *A kereszt felállítása* című képének és az újabbkori szoborgyűjtemény részére Tilman Riemen-schneider színezett *Madonnájának* megszerzése. A külföldi modern művészet körében is olyan elsőrendű nemzetközi értékeket sikerült megvásárolni, mint Menzel Adolf *Erdei istentisztelete* és Puvis de Chavannes *Magdolnája*. Csak természetes, hogy az új szerzeményeknél különös súlyt helyeztünk a XIX. század nagy magyar mestereire s ezek sorában főleg a Munkácsytól, Paál Lászlótól, Székely Bertalantól, Szinyei Mersétől és Benczúrtól származó eddigi anyagot tudtuk sok tekintetben kiegészítő új szerzeményekkel gyarapítani.

Nagy segítségünkre jöttek egyes adományok is, mint Nemes Marcell Greco-féle *Madonnája* és Mányoki-féle *Rákóczi arcképe*, meg a Magyar Nemzeti Banknak Van Dyck *Szent János evangélistát ábrázoló* örök letéte. Ekként Petrovics Eleknek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának munkássága az új magyar képtár létesítésén kívül főleg abban nyer kifejezést, hogy múzeumunk immár sokkal kerekesebb egésznek alkot, amelyben a művészettörténelem és a magyar művészet egyes korszakai és irányai az eddiginél több reprezentatív darabbal vannak képviselve s e mellett korábban összegyűjtött, de raktárszerűen kezelt egész múzeumi gyűjteménycsoportokat, mint a középkor- és újabbkori plasztikát, meg a modern szobrászatot ő állította ki első ízben. Ezzel párhuzamosan a múzeum tudományos tisztviselői kara intenzív művészettörténeti tevékenységet fejtett ki, amely nem-

csak a megjelent katalógusokban, hanem a Szépművészeti Múzeum Évkönyveiben is tükröződik, amely sorozatos kiadványból a hatodik kötet van megjelenőben.

Az Iparművészeti Múzeum a folyó gyűjtéseken kívül a fősúlyt, természetének megfelelően, az időszaki kiállítások rendezésére helyezte, amelyek közül a régi plakettek és érmék, a régi órák, a régi ezüstök és a régi keleti szőnyegek gyűjteménye, különösen pedig a régi egyházművészeti kiállítás kellett nagyobb érdeklődést.

Így fejlődött a Gyűjtemény-egyetem keretében az 1. nyolcéves ciklus során a négy alapintézmény. Lássuk ezután a többi hozzácsatlakozott tudományos intézet életét.

Sokfelé ágazó munkát végez az Országos Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ, amelynek hivatása a brüsszeli egyezmények szerint első sorban az állami hivatalos kiadványok cseréje, mely publikációk közül különösen értékesek a külállamok parlamenti naplói, törvényjavaslatok és egyéb nyomtatványai, továbbá a sorozatos statisztikai publikációk, amelyeknek vásárlás útján való megszerzése ránk nézve költségbeli és egyéb okokból szinte lehetetlen lenne. A brüsszeli egyezmények kilátásba veszik ugyan a tudományos könyvcserét is, de elgondolásuk szerint a központi hivatal jóformán csak a mechanikus közvetítő szerepre szorítkozik. Mi szervezeti téren ennél jóval messzebbre mentünk. Először is köteleztük mindazokat a szervezeteket, főleg tudományos társulatokat, amelyek állami támogatás mellett könyveket és folyóiratokat adnak ki, hogy azokhoz idegennyelvű kivonatokot csatoljanak, amely rendelkezés által izolált nyelvünk ellenére is kiadványaink nemzetközileg csereképesé váltak. Másodsor az állami szubvenció ellenében azt is kikötöttük, hogy az államsegélyben részesülő könyvekből és folyóiratokból megfelelő számú példányt a központhoz be kell szolgáltatni, amely anyagra támaszkodva a központ a nemzetközi cserét kezdeményezi és megszervezi. A nemzetközi könyvcseré eredményeiről a következő számok nyújtanak tájékoztatást. A megindulásakor 1924-ben a brüsszeli egyezmények alapján a központ kereken 650 csereküldeményt bonyolított le, ami 1930-ig 7300-ra emelkedett. A központ jelenleg már

192 külföldi intézménnyel áll csereviszonyban, a folyóirat-ügy terén 2260 évfolyamot cserél s kereken 600 külföldi folyóiratot oszt szét ingyen hazai könyvtáraink közt, ami különösen az egyes tanszékek mellett szervezett egyetemi intézeteknek válik javára. De könyvtáraink rendkívül csekély dotációja nemcsak arra kényszerített bennünket, hogy a nemzetközi könyvesere révén igyekezzünk pénzaldozat nélkül külföldi könyvekhez és folyóiratokhoz jutni, hanem a szabad könyvvásárlásokat is úgy kell irányítanunk, hogy különösen a drága kiadványoknál párhuzamos beszerzések lehetően ne forduljanak elő. Az eszménynek ilyen körülmények között annak kell lennie, hogy minden számottevő kiadvány a magyarországi könyvtárakban legalább egy helyen, még pedig ott, ahol arra legnagyobb szükség van, meglegyen. Hogyha azonban a könyvanyag ekként nincs egyetlen nagy könyvtárba összefoglalva, akkor nélkülözhetetlen legalább egy egyesített katalógus, amelyet nálunk a központ vezet és bocsát az érdeklődőknek rendelkezésére s amely megmutatja, hogy bizonyos könyv mely könyvtárban vagy könyvtárakban található. A központ még egy további bibliográfiai feladat betöltésére is vállalkozott, amikor hozzá kezdett a XX-ik században bel- és külföldön magyar szerzőktől megjelent összes könyvek és folyóirat-cikkek tudományszak szerint csoportosított címjegyzékének kiadásához. E téren már megjelent a magyar filozófiai, továbbá klasszika filológiai, meg a matematikai szak egy-egy címjegyzéke. Minthogy ezek a bibliográfiák a könyvek és folyóirat-cikkek címeit idegen nyelven is adják, ez a kiadvány lehetővé teszi, hogy a külföldi tudományos világ a magyar szellemi munka eredményeiről tudomást szerezzen.

A Bécsi Magyar Történeti Intézet életében a leglényegesebb mozzanat az volt, hogy a Kormányzó Úr Ó Főméltósága a Collegium Hungaricum céljaira átengedte a megszűnt bécsi magyar testőrség palotáját, melyet a XVIII. század egyik legnagyobb barokk-építőművésze, Fischer von Erlach emelt. A palota magas földszíntjét a Történeti Intézet rendelkezésére bocsátottuk, ami lehetővé tette működésének lényeges felfokozását. Az intézet számára alkalmi vétel útján

történelmi szakkönyvtárt vásároltunk, amelyet azóta vételcsere és adományok útján jelentékenyen gyarapítottunk. A külső keret fejlődésével lépést tartott az abban folyt kutató-munka. Az intézetnek és a Történelmi Társulatnak közös kiadványa a *Magyarország újabkori történetének forrásai* című kiadványsorozat, amelyből eddig 22 kötet jelent meg. A sorozatban gróf Széchenyi István összes munkáinak kritikai kiadásán kívül jelentőséggel bírnak a kormányzat- és közigazgatás-történeti iratok, amelyek Sándor Lipót nádor aktáin kívül felölelik József nádor államiratainak gyűjteményét. Kiemelést érdemel még a nemzetiségi kérdés történetének forrásanyaga, továbbá a Kossuth emigrációjára vonatkozólag megindított sorozat. Ezt a munkásságot tükrözi vissza az intézet statisztikája is. Az intézetben mostanig dolgozott a Történelmi Társulat és a Gyűjtemény-egyetem céljait szolgáló tanulmányok érdekében 16 tudós, közülük 7 ismételten, volt továbbá főiskolai történelmi tanulmányait végzett ösztöndíjas 23, köztük 12 ismételten; ez a két csoport együtt 39 belső tagot tesz. Az intézet külső tagjai azok, akik saját maguk választotta vagy más tudományos társulatok által kijelölt kutatási területen dolgoznak, ilyen volt az intézetben 37, közülük 8-an ismételten. Akik rövidebb munkára jönnek, azok vendégei az intézetnek; számuk 203 bel- és 8 külföldi volt. A Bécsi Magyar Történeti Intézet magára vonta a külföld tudományos köreinek figyelmét is. Így egyfelől a Gyűjtemény-egyetem, másfelől a Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft között megállapodás jött létre, melynek értelmében azon német birodalmi történészek részére, akik a bécsi nagy gyűjteményekben óhajtanak kutatni, állandóan három szobát tartunk fenn. viszont Németország a berlin-dahlem-i Vilmos császár kutatóintézetekben, továbbá a firenzei művészettörténeti és az athéni archaeológiai intézetben helyet ad magyar tudósok számára, ami különösen a berlini Collegium Hungaricumnak válik javára, amelynek ösztöndíjasai Dahlemben szeretetteljes fogadtatásra találnak. A magyar-német tudóscsere méreteit mutatja, hogy a Bécsi Magyar Történeti Intézetben eddig 57 német tudós dolgozott, közülük 20-an ismételten.

Tulajdonképen újjáalapítás volt az ógyallai menekült magyar csillagvizsgáló elhelyezése a Svábhegyen. Amikor az intézet 1923-ban felvételét kérte a Gyűjtemény-egyetembe, volt ugyan 40,000 négyzetméter területe, amelyet a székesfővárostól kapott és azon egyetlen kis kupolája, amelyben egy megmentett nyolc hüvelykes refraktor állott, meg meridián-háza kölesön kapott passage-műszerrel. Maga az intézmény azonban bérvillában volt elhelyezve, ahol a megmentett többi műszerek becsomagolva feküdtek. Első feladatunk tehát az volt, hogy központi épületet létesítsünk, amelynek építése 1923-ban kezdődött és 1926 végén fejeződött be. Ebben nyertek elhelyezést az igazgató és két tudományos tisztviselő lakásán kívül a laboratóriumok és a mechanikai műhely, a comparator-szoba és az óra-terem, a csillagászati múzeum és a szakkönyvtár, amely az átmentett 40 kötettel indult és ma már 4755 kötetből és 2446 értekezésből áll. Az 1926. év termékeny volt csillagvizsgálónkra nézve, mert nemcsak a főépület befejezését, hanem két további kupola megkezdését is meghozta. Az 1926. évi Országos Természettudományi Kongresszus kezdeményezésére az állam 1.000,000 aranykoronát adott a természettudományi kutatások előmozdítására. Ebből a kongresszus végrehajtó-bizottsága egy második kupola építését vállalta, amely 1927 végén készült el s abban az Ógyalláról megmentett hat hüvelykes refraktort állítottuk fel. Ezenfelül ugyancsak 1926-ban Budapest székesfőváros hozzájárulásából kezdetét vette a harmadik, a telep legnagyobb kupolájának építése, amely 1928 őszén készült el, amikor felállítottuk csillagvizsgálónk főműszerét, amelyet az állam a drezdai Heyde-cégnél még a háború előtt az ógyallai csillagvizsgáló számára rendelt, amely azonban csak 1928-ban volt átvehető. Intézetünknek ez a büszkesége voltaképpen kettős műszer s áll egy 24 hüvelykes reflektorból és egy 12 hüvelykes refraktorból. Telepünket még kiegészítettük egy lakóházzal, amelyben három tisztviselő és két altiszt kapott szállást. A külső fejlesztés mellett nem feledkeztünk meg a tudományos utánpótlás szellemi előfeltételeinek biztosításáról sem. Az intézmény egyik tudományos alkalmazottjának javaslatunkra a Rockefeller Foundation ösztön-

díjat adott, hogy az amerikai Harvard obszervatóriumban szerezhessen további tapasztalatokat, két ifjút pedig kiképzés végett saját ösztöndíj-akciónk keretében küldöttünk ki három-három évre Berlinbe, Bonnba és Kielbe. Ekként csillagvizsgálónknak már öt tudományos tisztviselője, egy idegen nyelvekben jártas adminisztratív titkára, egy mechanikusa és két altisztje van. A magyar obszervatórium 178 külföldi csillagvizsgálóval és 28 tudományos akadémiával, meg tudományos társulattal áll érintkezésben s részben csereviszonyban. Intézményünk ismertetéséhez hozzájárult az, hogy 1930-ban a nemzetközi asztronómiai egyesület Budapesten tartotta 29. kongresszusát, amelyen 16 nemzet 106 képviselője megállapította, hogy a legmostohább viszonyok között sikerült a magyar csillagászati tudományosságot nemcsak megmenteni, hanem annak számára régi csillagvizsgálónk elvesztése után modern és méltó új otthonot is teremteni. Az intézet, amelyet a főváros évenként tekintélyes segélyben részesít, magára vonta Budapest közönségének az érdeklődését, úgy hogy 1930-ban az obszervatóriumot 3478 ember tekintette meg. Ezenkívül az intézet igazgatója a csillagvizsgáló barátaiból egyesületet alakított, amely magyar csillagászati almanachon kívül *Stella* címen negyedéves folyóiratot is ad ki.

A Gyűjtemény-egyetem összes intézményei közül talán legtöbbet beszéltek és mégis legkevesebbet tudnak a tihanyi magyar biológiai kutatóintézetéről. A XX. század tudománypolitikája szervezeti téren azt a főújítást hozta, hogy a tudományos munka három régi műhelytípusa, az akadémia, az egyetem és a közgyűjtemény mellett mint negyedik új típus kifejlődött a kutatóintézet. Mindazok az országok, amelyek a kultúrállam megtisztelő nevére formáltak, igyekeztek legalább egy kutatóintézetet létesíteni. Ezzel a tudománypolitikai irányzattal párhuzamosan a természettudományok terén nagy erővel előretört a biológia, amely nem is egyetlen tudományszak, hanem tág tudománycsoport, hiszen az állattan, növénytanon és őslénytanon kívül felöleli a fiziológiát, a kísérleti patológiát, az öröklődést, sőt részben még a gyógyszeriant is. E kettős folyamat szemlélete vezetett rá ben-

nünket arra, hogy mi is létesítsünk egy kutatóintézetet, még pedig a biológia számára. A nagy nemzetek megtehették, hogy a rokontárgyú kutatóintézetek egész sorát állítsák fel, mint például a németek Berlin mellett Dahlemben. A kis nemzeteknek inkább koncentrációra kell törekedniök. A balatoni kutatás és a hidrobiológia ápolása céljából szükségünk volt egy limnológiai állomásra, amelyet azonban, ha izolálva szerveztünk volna, természetesen csak igen hiányosan szerelhettünk volna fel és megfelelő kihasználását sem tudtuk volna biztosítani. De mivel az egész biológia számára létesítettünk egységes kutatóintézetet, azért a hidrobiológiai kutatások számára is olyan munkalehetőségeket tudtunk teremteni, amelyek különben elérhetők nem lettek volna s ezenfelül számos természettudományi és orvosi elméleti tanszék lévén érdekelve, honi és külföldi nagy tudós közönséget tudtunk a kutatóintézet számára biztosítani.

A specializálás, több intézmény létesítése épen a természettudományok terén kétségtelenül nagy előnnyel jár. Viszont a koncentrálásnak is megvannak a maga tudománypolitikai előnyei, mert ez esetben számos rokon szak képviselője közös intézetben dolgozik s így különösen az egyes tudományágak közötti határterületeken termékeny együttműködés jön létre. Ezek szem előtt tartásával szerveztük az intézmény keretén belül a legtágabb értelemben vett zoológiai és botanikai, fiziológiai, öröklődéstani és kémiai, sőt klimatológiai munkaköröket. Így azután alig van a bölcsészeti karokon és a műegyetemen olyan természettudományi tanszék és az orvosi karokon oly elméleti intézet, sőt klinika, amelynek különösen tudományos segédszemélyzete, az adjunktusok és az asszisztensek ne keresnének a főiskolai szünidőben bekapcsolódást az intézet munkásságába és ki ne használnák az intézet zavartalan munkalehetőségeit.

Bár a vendégekre a legnagyobb súlyt helyezzük, mégsem akart az intézet csak az idegenek befogadására szolgálni, hanem saját kutató munkát is kívánt végezni, ami úgy vált lehetővé, hogy kiépítettük saját személyzetét, amely három zoológusból, egy botanikusból, két fiziológusból, két öröklődéstani szakemberből és egy vegyészből áll.

Az intézmény eddigi háromévi munkásságának eredményét három testes kötet foglalja magában, amely a *Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái* címet viseli, két nyelven jelenik meg és a nemzetközi könyvcserében keresett évkönyv.

Feladatunknak tartottuk, hogy a biológiai kutatások iránt mennél tágabb körben keltsünk érdeklődést. Ezért, bár a kutatóintézetek rendszeres oktatással elvileg nem foglalkoznak, közép fokú iskoláink, nevezetesen közép- és polgári iskoláink, meg tanítóképzőink természettan szakos tanárai számára pár hetes tanfolyamokat rendezünk. Eddig az intézet hároméves fennállása alatt öt kurzust tartott, amelyen összesen 75 tanár vett részt és nyert a biológia legújabb problémáiról, kutatási és előadó módszereiről ismereteket.

Az intézmény ilyen sokrétű szervezete és tudatosan izolált elhelyezése a tihanyi félszigeten megszabta a telepítési programját is. Szükség volt első sorban természetesen tudományos központi épületre, amelynek egyik részét a fiziológiai, öröklődéstani és kémiai laboratórium, másik részét pedig a zoológiai, botanikai és bakteriológiai laboratórium foglalja el és amelynek a továbbképző tanfolyamok számára előadó terme is van. Ezenkívül kellett még négy lakóház, még pedig két olyan, amely az állandó alkalmazottak lakásait foglalja magában és két vendégház, amelyek egyike télen is lakható és a kész tudósok befogadására szolgál, a másik a tudományokkal foglalkozó fiatalságnak nyáron áll rendelkezésére.

Az intézet, amelynek építése 1926 szeptemberében kezdődött, 1927 nyarán készült el és szeptemberben épen akkor volt rendeltetésének átadható, amikor a X. Nemzetközi Zoológiai Kongresszus Budapesten ülésezett s programjának egyik lényeges pontja az akkor új biológiai kutatóintézet megtekintése volt. Így az intézmény úgyszólván megalakulásának időpontjában átment a nemzetközi tudományos köztudatba, aminek tanúsága az, hogy a Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft két munkahelyet bérelt német tudósok számára, de ettől eltekintve, az intézetben mostanig hosszabb időn át 27 külföldi dolgozott, még pedig 11 német és összesen 12 nemzet fia.

A Tanszermúzeum pedagógiai könyvtárának a közoktatásügyi minisztérium könyvgyűjteményével való egyesítése útján létrejött Országos Tanügyi és Pedagógiai Könyvtár a Gyűjtemény-egyetem kezelésébe történt átbecsajjtásakor 70,652 darabbal rendelkezett s bár, sajnos, e fő szakkönyvtárunk gyarapítására évente csak mintegy 2000 pengő fordítható s e révén csupán 506 darab volt beszerezhető, mégis adományokból és a beszolgáltatott tankönyvek révén további 5621 darab folyt be, úgy, hogy a könyvtár gyarapodása a lefolyt mostoha négy évben 6127 darab volt.

A Gyűjtemény-egyetem keretében való élet a budapesti földrengési obszervatóriumra sem volt egészen meddő. Az 1926.-i Természettudományi Kongresszus kívánságára létesített 1.000,000 aranykoronás természettudományi kutató alapból ugyanis a kongresszus végrehajtó-bizottsága a svábhegyi csillagvizsgálón kívül segítségére sietett a földrengési obszervatóriumnak is, ami főképp egy de-Quervain—Piccard-féle, 1928-ban elkészült, hordozható, három komponenses szeizmograf beszerzésében nyert kifejezést. E modern műszert az intézet a korábbi alföldi földrengésekre való tekintettel egyelőre Kecskeméten állította fel. Saját épületet azonban az intézet mindezideig nem nyerhetett, sem pedig önálló főhivatású személyzete nincs, hanem a munkát két szakerő csupán szakdíjnoki minőségben látja el. Az intézet, amelynek 842 darabból álló speciális szakkönyvtára van, szerves összeköttetésben áll a föld egész szeizmografiai hálózatával s időnként kiadványokat is bocsajt ki.

Mint hogy a Gyűjtemény-egyetem magában foglalja a tanítással nem foglalkozó tudományos intézeteknek nagyobbik részét, azért életüknek és fejlődésüknek imént előadott vázolata egyúttal beszámoló — főiskoláink életének kivételével — tudománypolitikánk utolsó nyolc évének főbb eredményeiről. Csak a tényeket soroltuk fel, de arra, hogy minderről értékelő ítéletet mondjunk, már nem érezzük magunkat hivatottnak épen mi, akik közül magam a reform kezdeményezéseért az alkotmányos felelősséget viselem, a nagy közgyűjtemények főigazgatói és a többi csatlakozott tudományos intézetek vezetői pedig irányító működésükkel a kereteket

kitöltötték. Az ítéletmondást az illetékes alkotmányos tényezőkre, a közvéleményre és végső fokon a történelemre kell bízunk. Ezért tekintetünket a Gyűjtemény-egyetem I. és II. ciklusa közötti mesgyén immár nem hátra, hanem előre, a jövőbe vetjük.

Belső ellentmondást jelentett volna, ha az a miniszter, aki a Gyűjtemény-egyetem számára messzemenő önkormányzatot kívánt biztosítani, a gyakorlatban, a mindennapi kormányzás egyes tényeivel ezt az autonómiát maga sértette volna meg. De miniszterek jönnek és miniszterek mennek, az intézmények azonban megmaradnak s a gyűjteményegyetemi gondolat a maga próbáját a jövőben majd akkor állja meg, ha netán akadna miniszter, aki a Gyűjtemény-egyetem önkormányzati hatáskörét jogtalanul csorbítani akarná.

Egyelőre a Gyűjtemény-egyetem nem ilyen rendkívüli erőpróba, hanem hétköznapi munka előtt áll. És ne csüggesse a megkezdett II. időkorben a Gyűjtemény-egyetem vezetőinek és tudományos tisztviselőkarának munkakedvét, hogy az állami pénzügyek mai helyzetében újabb nagy építkezésekre és nagyobb múzeális vásárlásokra fedezet egyelőre alig lesz. Tévedés lenne a közgyűjteménybeli munka súlypontját az extenzív múzeumpolitikára helyezni. Ezzel legalább is egyenlő értékű a már meglévő anyagnak mennyel teljesebb megismerése, rendezése, megfelelő feldolgozása, a katalógusok szakszerű elkészítése, a levéltári, múzeális és könyvtári anyagnak tudományos publikálása. Múzeumi palotái és nagy gyűjteményei műveletlenebb népeknek is lehetnek. A valódi kultúrnépek gyűjteményeit az különbözteti meg, hogy ezeknél a gyűjteményeknek belső életében intenzív tudományos munkásság folyik. És e részben nem lehet korábbi időkben készített katalógusokra és publikációkra utalni, tudományosan azokból megélni, mert minden kor a történeti anyaggal szemben mindig újból és újból állást foglal. Az idők haladásával lépést kell tartani, ami új szempontok szerint szerkesztett katalógusokban és új meglátásokról tanuskodó kiadványokban tükröződik. Minderre való tekintettel adott helyzetünkben múzeumpolitikánk középpontjába nem is nagy építkezéseket és drága új múzeális tárgyak szerzését

helyeztük ; hanem azt, hogy a Gyűjtemény-egyetem kebelében olyan tudományos tisztviselői kart neveljünk és fejlesszünk ki, amely meg tud felelni az intenzív levéltári, múzeális és könyvtári tevékenység legmagasabb igényeinek. És ez az építkezéseknél és a vásárlásoknál jóval nehezebb is, több fáradságot és küzdelmet igényel. Ám Vörösmarty, amidőn *Gondolatok a könyvtárban* című költeményének a végén fölveti a nagy összefoglaló kérdést, hogy «mi dolgunk a világon?», erre így felel : «Küzdeni erőnk szerint legnemesbekért. Előtünk egy nemzetnek sorsa áll. Ha azt kivítettuk a mély sülyedésből s a szellemharcok tiszta sugaránál oly magasra tettük, mint lehet, mondhatjuk, térvén őseink porához : köszönjük élet áldomásodat, ez jó mulatság, férfimunka volt». Ez a férfimunka áll a Gyűjtemény-egyetem tudósai előtt a most megnyílt második időkörben, mely nemzetünk életének is egyik legnehezebb szaka lesz.

Ezekkel a gondolatokkal a Gyűjtemény-egyetem II. ciklusát s annak keretében a Gyűjteményegyetemi Tanács ezidei teljes ülését megnyitom.

GRÓF KLEBELSBERG KUNO.